

La sequera com a mirall d'un país

L'ambientòleg Marc Cerdà critica el sobreconsum d'aigua a Catalunya | «El problema de l'escassetat d'aigua és de fons, estructural i ve de lluny»

L'ambientòleg Marc Cerdà diu que Catalunya fa temps que porta a terme un sobreconsum d'aigua | Arxiu

No plou i no sembla que ho vulgui fer abundantment en els mesos vinents. Per aquest motiu, el conseller d'Acció Climàtica, David Mascort, va alertar, fa uns dies, que si no canvien prou les coses el sistema Ter-Llobregat entraria en fase d'emergència. La situació no és per llençar coets. El nivell dels embassaments de les conques internes està sota mínims, arrosseguem més de trenta-un mesos de sequera i fins ara, el que l'executiu de Pere Aragonès ha fet són crides a reduir el consum a les cases. És una vella estratègia comunicativa i està justificat fer-ho, però això no fa que moltes ens preguntem si el causant de la sequera es troba a les nostres llars.

El problema de l'escassetat d'aigua és de fons, estructural i ve de lluny. No hem d'oblidar que el clima mediterrani es presta a les sequeres. Això ho sabien molt bé grecs i romans. El desenvolupament de sistemes de recollides d'aigua de pluja o tota la infraestructura hidràulica construïda en són exemples. Al Mediterrani, hi ha períodes en què les reserves d'aigua es troben al màxim perquè plou més sovint i períodes en què plou menys i les reserves baixen. Una bona gestió d'aquestes reserves, per tant, un ús més racional de l'aigua, permetria que quan hi ha sequera, poguéssim minimitzar el risc d'arribar a una situació límit. Tot el contrari del que està succeint.

Potser per la frenètica dinàmica consumista a què ens empeny el capitalisme, a Catalunya, patim des de fa dècades un sobreconsum d'aigua. És a dir, en consumim més de la que en disposem i no tothom consumeix igual. Per això, davant dels períodes de sequera, el més important, és avançar-se als esdeveniments. Les expertes recomanen reduir el consum global d'aigua, especialment, dels grans consumidors, i fer un ús sostenible de les reserves hídriques.

Malauradament, des de fa anys, la gestió de la Generalitat és justament la contrària.

Des de la sequera del 2008, s'han construït dessaladores amb elevats costos de manteniment i se'n planifiquen moltes més, s'han pactat transvasaments amb canonades per portar aigua de l'Ebre i del Ter cap a Tarragona i Barcelona i s'han reduït els cabals ecològics dels rius, la darrera reducció només fa uns dies tot i el rebuig d'entitats socials i ambientals. Aquestes actuacions, sense cap dubte, són les que han permès justificar que l'entrada en l'estat d'excepcionalitat fos més lenta que en l'anterior sequera del 2008. No obstant això, la conclusió és que hem arribat, de nou, a una situació límit que s'explica per dos motius.

D'una banda, el consum d'aigua no ha parat de créixer. Aquest increment és causat per l'augment poblacional, les fuites i deficiències a la xarxa de distribució i, sobretot, per l'increment de la demanda de sectors com la indústria, l'agroramaderia industrial i, especialment, el turisme. Dins del sac del turisme, hi hem d'incloure no només els hotels i apartaments turístics que presenten consums d'aigua desmesurats, sinó també, les urbanitzacions que han anat creixent en l'onada d'especulació urbanística i que són un punt crític en l'abastament d'aigua.

I, d'altra banda, hem de tenir en compte que les sequeres d'ara no som com les de fa mig segle. El canvi climàtic està incrementant la freqüència dels períodes de baixes precipitacions i també la durada d'aquests períodes. En altres paraules, les sequeres d'avui són molt més intenses i duradores i ho seran més en el futur. Es calcula, per exemple, que per l'any 2050 la reducció de la precipitació a les capçaleres dels rius serà d'un 5,6% i, a més, quan ploqui ho fa de manera torrencial el que tampoc contribueix a retenir aigua.

En aquesta situació límit també hi contribueix el fet que el cicle de l'aigua a casa nostra està fortament estressat. Fa només uns dies saltava la notícia que en la majoria dels municipis no es podien utilitzar les aigües subterrànies per abastir la població, ja que es trobaven contaminades, especialment, per nitrats que provenen de l'ús de fertilitzants i purins. Així mateix, en un estat de degradació similar, es troben els boscos de ribera i les lleres dels rius les quals juguen un paper clau en la qualitat de l'aigua i dels reservoris.

Vist en perspectiva, el problema de la sequera és un problema de model de governança del cicle de l'aigua en la seva totalitat i complexitat. Durant anys, s'ha imposat una visió economicista i autocràtica en la gestió dels embornals hídrics sense considerar la salut dels ecosistemes que els sostenen. Quan s'ha necessitat més aigua per abastir hotels, urbanitzacions o pistes d'esquí se n'ha aportat sense valorar si aquest consum era socialment acceptat. Volem prioritzar l'aigua a camps de golf o volem destinar-la a petits productors agrícoles i ramaders? Aquesta pregunta i moltes d'altres, no se'ns ha fet arribar a la població en general i potser és l'hora de fer-ho.

Al capdavall, vivim en un país poc avesat a afrontar aquests escenaris complexos, però com comencem a percebre, reduir-ho tot només a una qüestió tècnica d'embassaments buits té conseqüències nefastes. Per aquest motiu, en aquesta situació d'emergència per sequera que vivim, és urgent bastir un model de cogovernança del cicle de l'aigua molt més democràtic, participatiu i eficient que prioritzi l'ús social i ecològic de l'aigua i capaç de resistir als contextos climàtics futurs. «L'aigua no cau del cel», afirma l'anunci de la Generalitat, però podem fer molt més per no quedar-nos sense.